

TAKSONYI SZÁNTÓFÖLDI ÖNTÖZŐTERÜLET	
DUNAVARSÁNY, KÜLTÉRÜLET 036/16 HRSZ. ÉS TAKSONY, KÜLTÉRÜLET 0107, 099/40 HRSZ. ALATTI TERÜLETEK	
Dokumentáció	27h-3A / 1811A
Dátum	2011. 12. 12. Készítve

1. Vezetői összefoglaló

Tényfeltárás

A Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség **KTVF: 24637-17/2011.** sz. határozatában **részletes tényfeltárás végzésére** kötelezte a Dunavarsány és Térsége Víziközműveit Üzemeltető Koncessziós Zrt-t (2336 Dunavarsány 036/17 hrsz.) és a Dunavarsányi Tiszta Víz Szennyvízviszaforgató, Újrahasznosító és Fejlesztő Kft-t (2336 Dunavarsány 036/17 hrsz.), a Dunavarsány, külterület 036/16 hrsz. és Taksony, külterület 0107, 099/40 hrsz. alatti ingatlanokhoz kapcsolódó földtani közeg és felszín alatti víz tekintetében.

A tényfeltárási munkákat az Inno-Water Kutató és Környezetvédelmi Szolgáltató Kft. (Inno-Water Kft.) végezte a 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet (favR.) 7. számú mellékletében foglaltak szerint (környezetvédelmi szakértő: Bagyinszki György, nyilvántartási szám: 01-8344).

A részletes tényfeltárás során talajvíz mintavétel történt a határozatban megjelölt 036/16 hrsz. (T1, T2, T3), 0107 hrsz. (1., 2., 3., 4., 5., 6. sz.), 099/40 hrsz. (7., 8. sz.) alatti ingatlanokon, illetve a 036/17 hrsz.-ú Dunavarsányi Szennyvíztisztító Telepen (J1, J2, J5, B1, B2) létesített, összesen 16 db, üzemelésben lévő talajvíz monitoring kútból.

A szennyezett terület térbeli lehatároláshoz az Inno-Water Kft. a tényfeltárás tekintetében érintett területeken, illetve azok környezetében összesen 7 db sekély mélységű talajfúrást (I1-I7) készíttetett, melyekből talaj- és talajvíz-mintavétel történt.

A helyszíni fúrási, mintavételezési munkákat, helyszíni és laboratóriumi méréseket (általános vízkémia, fémek és félfémek, TPH-GC) a Bálint Analitika Kft. (DAP-PL-3432.00 számon nyilvántartott akkreditált laboratórium) végezte el.

A fúrások és mintavételek megvalósítására 2011. szeptember 7. és 21. között került sor.

A talajvíz szennyezettségi vizsgálatok és a kockázatértékelés eredményei

A tényfeltárás során megvalósított analitikai vizsgálatok eredményei azt mutatták, hogy a vizsgált területen a **talajvízben több szennyezőanyag (ammónium, nitrát, szulfát, nátrium, klorid, foszfát, bróm, arzén, higany, nikkel) a 6/2009. (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM rendelet (favR.) 2. számú mellékletében meghatározott (B) szennyezettségi határértéket meghaladó koncentrációban van jelen.** A talajvízben határérték feletti koncentrációban előforduló szennyezőanyagok közül több olyan van (ammónium, foszfát, nátrium, klorid, szulfát, arzén, nikkel, bróm és vegyületei), amely a szennyvízöntözés következtében a talajvízbe kerülhet. Ezek a bróm-vegyületek, klorid és szulfát kivételével jól meghatározható területen belül helyezkednek el, az utóbbi években intenzíven öntözött, 036/16 hrsz. alatti nyárfás és energiaültetvény környezetében. Ezen kívül a vizsgált területen (taksonyi szántóföldi öntözőterület) és környékén végzett mezőgazdasági termelésből (nitrát tartalmú műtrágya kijuttatása), illetve egyéb háttérterhelésből (szulfát, nátrium, klorid, bróm-vegyületek, higany) is kerülnek szennyezőanyagok a talajvízbe. Azon paraméterek esetében, ahol a háttérterhelés jelentős, a jelenleg határértéket meghaladó szennyezettség tökéletes lehatárolása - költséghatékony módon - nem minden esetben lehetséges.

A tényfeltárás időszakában a talajvíz **ammónium** koncentrációja a dunavarsányi nyárfás és energiaültetvény (036/16 hrsz.) területén (az I4 jelű feltáró fúrás és a B2 monitoring kút kivételével) egy-két nagyságrenddel meghaladta a 0,5 mg/l-es (B) szennyezettségi határértéket (3,0-89 mg/l). Ugyanakkor a taksonyi szántóföldi öntözőterületeken (0107 099/40 hrsz.) jelentős mennyiségű ammónium nem volt kimutatható a talajvízben.

A talajvíz ammónium terhelését egyértelműen a kijuttatott szennyvízben jelen levő magas ammónium tartalom okozza. A szennyvíztisztító telep mintegy egy évtizedes múltjában nyilvánvaló változásokat figyelhettünk meg a nitrogénformák kibocsátása tekintetében. Míg a működés kezdeti - kis hidraulikus és szennyezőanyag terhelésű - periódusában a telepet elhagyó nitrogénterhelés zömmel nitrát formájában jelentkezett, úgy az elmúlt években és napjainkban a nitrogénterhelést döntő zömében az ammónium jelenti.

A szennyvíztisztító telep a jelenlegi működési paraméterek és jellemző terhelési viszonyok mellett nem alkalmas az ammónium oxidálására (nitrifikációra), így a telepre érkező ammónium terhelés lényegében változatlan formában és tömegáramban hagyja el a telepet, és kerül kiöntözésre az erre szánt területeken. A keletkező és kiöntözésre kerülő szennyvíz mennyisége a szennyvíztisztító telep beüzemelése óta gyakorlatilag folyamatosan növekedett. Ugyanakkor a taksonyi szántóföldi öntözőterületek 2007 óta alig fogadnak szennyvizet, így dunavarsányi öntözőterületek (036/16 hrsz-ú nyárfás és energiaültetvény) az utóbbi években túlterheltté váltak.

Fentiek következtében a nyárfás és energiaültetvény környezetében a talajvíz ammóniatartalma az utóbbi években jelentősen megemelkedett.

A tényfeltárás tekintetében érintett öntözőterületeken lévő növényzet gyökérzónájának elhelyezkedése és az ismert talajvízszint mélységek arra utalnak, hogy az intenzíven öntözött területeken a talajvízben megjelent ammóniumterhelést sem a lágy-, sem pedig a fásszárú növények nem tudják felvenni. Az adott (oxidatív) redoxviszonyok között az ammóniumterhelés lassan nitrát terheléssé alakul, amennyiben a teljes nitrifikációs folyamat végbemegy a talajvízben. A nitrát, mint a legoxidáltabb nitrogénforma igen stabil, a talajvizekben várható átlagos tartózkodási ideje több évtizedre tehető. Az energiaerdő és a nyárfás területek alatt meghúzódó ammóniumszennyezés mozgékonyasága alacsony, mivel az egyértékű kationként megjelenő ammónium-ion (NH_4^+) kötődése (részleges adszorpciója) a terület talajában található agyagásványokhoz jelentős mértékű (de ez nem okoz a talajban határérték feletti ammónium tartalmat). Az ammóniumszennyeződés eloszlása alapján megállapítható, hogy az utóbbi években legintenzívebben öntözött két területen (nyárfás és energiaerdő öntözőterületek) ez az adszorpció kapacitás kimerült – ezért is jelent meg a talajvízben az ammónium határérték feletti koncentrációban a nyárfás és energiaültetvény környezetében. **A (B) szennyezettségi határértéket meghaladó talajvíz felszíni kiterjedése jelenleg mintegy 290 ha.**

A mennyiségi kockázatelemzés eredményei alapján megállapítható, hogy az ammónium esetében a becsült humán egészségügyi kockázat mértéke meghaladta az elfogadható veszélyességi szintet, ezért szennyeződéscsökkentési beavatkozás elvégzésére van szükség. Az elemzés alapján javasolt (D) kármentesítési célállapot határérték 16 mg/l.

A 2011. szeptemberben megvalósított feltáró vizsgálatok szerint a talajvíz **nitrát** koncentrációja a szántóföldi öntözőterületeken lévő monitoring kutakban 23 és 225 mg/l között változott, a kutak zömében meghaladta az 50 mg/l-es (B) szennyezettségi határértéket. A 036/16 hrsz-ú öntözőterületektől D-DNY-i irányban 1-3 km-re elhelyezkedő feltáró

fúrásokban a nitrát koncentráció szintén határértéket meghaladó (73-86 mg/l) volt, azonban a nyárfás és energiaültetvény közelében nem volt jelentős mennyiségű nitrát a talajvízben.

A nitrát megjelenése Taksony déli térségében több tényezőnek köszönhető; a települési folyékony hulladékok, elszikkasztott szennyvizek tartamhatása éppúgy tükröződnek a megemelkedett koncentrációértékekben, mint a területhasználat több évtizedes múltja (intenzív műtrágyázás és szerves trágyázás), illetve a Tiszta Vízt Kft. szennyvízelhelyezései. Hasonlóan, a dunavarsányi térségben is elsősorban a szennyvízöntözés (a kijuttatott ammónium átalakulása a talajvízben nitráttá) és a környező mezőgazdasági termelés okozza a talajvizek nitrát terhelését. Így a teljes vizsgált dunavarsányi-taksonyi területet diffúz módon nitráttal terheltnek kell tekintenünk.

A kockázatbecslés eredményei alapján megállapítható, hogy a nitrát esetében a becsült humán egészségügyi kockázat mértéke meghaladta az elviselhető veszélyességi szintet, ezért szennyeződéscsökkentési beavatkozás elvégzésére van szükség. A humán egészségügyi kockázatok figyelembe vételével javasolt (D) kármentesítési célállapot határérték 90 mg/l. Meg kell jegyezni, hogy az érintett terület szűkebb és tágabb környezetében folytatott intenzív mezőgazdasági termelés miatt a szennyvízöntözést megelőzően is előfordultak ennél magasabb nitrát koncentrációk. Ebből következően a nitrát terhelés közegészségügyi kockázatok szempontjából elfogadható mértékűre csökkentése az egyéb területhasználatok (mezőgazdasági termelés stb.) komplex szabályozását is igényli (a szennyvízöntözésből adódó terhelések csökkentése mellett).

A talajvíz **foszfát** tartalma kiugróan magas (18 mg/l) volt a nyárfás öntözőterületen lévő I5 jelű feltáró fúrásban, és szintén határértéket (0,5 mg/l) meghaladó volt a T1 és J5 talajvíz megfigyelő kutakban (1,15 és 1,20 mg/l). Minden más mérési pontban határérték alatti foszfát koncentrációt mértünk. A tényfeltárás eredményei alapján a **foszfát-szennyezett talajvíz kiterjedése összesen mintegy 43 ha.**

A foszfátterhelés a szennyvízöntözéshez köthető, hiszen a Dunavarsányi Szennyvíztisztító Telep nem alkalmaz foszfor eltávolítási eljárásokat. A talajvízben mért foszfát koncentráció a növényekre nem veszélyes és emberi expozíció nem alakulhat ki, illetve annak emberi egészségre gyakorolt káros hatása nem jelentős. Következésképpen az **ortofoszfát tekintetében részletes kockázatelemzésre, illetve műszaki beavatkozásra nincsen szükség.** (D) értéként a területen mért legmagasabb koncentrációnak megfelelően 18 mg/l-t javaslunk (bár megjegyezzük, hogy ez a kiugróan magas érték a területen nem jellemző).

A tényfeltáró vizsgálat során a taksonyi öntözőterületek 1. és 8. sz. kútjaiból származó mintákban a szennyezettségi határértéket (250 mg/l) jelentősen meghaladó **szulfát** tartalmat mértünk (515 és 1085 mg/l). Az intenzíven öntözött dunavarsányi területeken ugyanakkor a határértéknél lényegesen alacsonyabb koncentrációban (39-155 mg/l) fordul elő a szulfát. Mindez arra utal, hogy bár a kiöntözött szennyvíz is tartalmaz szulfátot (15-200 mg/l), a talajvíz kiugróan magas szulfát koncentrációját a településről érkező háttérterhelés okozza. Ezt a szennyezőanyag terjedési modellezési eredmények is alátámasztják. A taksonyi lakott területek felől érkező diffúz háttérterhelés miatt a (B) szennyezettségi határértéket meghaladó szulfát szennyezettség észak-keleti pereme nem lehatárolható. A háttérterhelésre vonatkozó ismeretek hiánya miatt (D) érték nem határozható meg.

A **klorid** tartalom a szántóföldi öntözőterület több pontján (1., 7. és 8. sz. kutakban) meghaladta a szennyezettségi határértéket (250 mg/l). A nyárfás és energiaültetvény

környezetében szintén előfordult klorid-ion a talajvízben (176-246 mg/l), azonban ezeken a területeken a (B) határérték alatt maradt a klorid koncentráció. **A diffúz háttérterhelés miatt a határértéket meghaladó klorid szennyezettség észak-keleti pereme nem lehatárolható. A klorid koncentrációk következtében nem alakul ki egészségre ártalmas expozíció, ezért a részletes kockázatbecsléstől eltekinthetünk. A javasolt (D) érték: 300 mg/l.**

A nyárfás és energiaültetvény öntözőterületeken minden mintavételi pontban határértéket meghaladó vagy ahhoz közeli volt a talajvíz **nátrium** tartalma (187-233 mg/l). A taksonyi öntözőterületeken és a dunavarsányi öntözőterületektől távolabb eső feltáró fúrásokban azonban lényegesen alacsonyabb nátrium koncentrációt mértünk. **A nátriummal szennyezett (> 200 mg/l) talajvíz kiterjedése mintegy 72 ha-ra tehető. A nátrium koncentrációk következtében egészségre ártalmas expozíció nem alakul ki, ezért részletes kockázatbecslésre, illetve műszaki beavatkozásokra nincs szükség. A javasolt (D) kármentesítési célállapot határérték: 240 mg/l.**

A nátrium és klorid szennyezéseket illetően egyértelműen megállapítható a szennyvízből (illetve ivóvízből) eredő terhelés, mivel a kommunális szennyvíztisztító telepek a sótartalmat nem képesek számottevő mértékben csökkenteni. Ugyanakkor a szennyvízöntözés önmagában nem okozta a talajvízben a klorid határérték túllépését a legintenzívebben öntözött területeken sem. A talajvíz klorid koncentrációjának vertikális eloszlása alapján a klorid döntő részben háttérterhelésből érkezik, így a határértéket meghaladó klorid koncentrációk egyértelműen a településről érkező háttérterhelések következtében alakultak ki. Nátrium esetében szintén valószínűsíthető a háttérterhelés, azonban a nyárfás és energiaültetvény környezetében a határértéket meghaladó nátrium koncentrációk kialakulása elsősorban a szennyvízöntözéshez köthető.

A sótartalomban mutatkozó határérték túllépések közegészségügyi kockázatot ugyan nem jelentenek, azonban jelzik, hogy a fenntartható területhasználat (szennyvízöntözés) a jövőben csak nagyobb területen, tervszerűen elosztott terhelésekkel zajló felhasználásával lehetséges.

A talajvíz **arzén** tartalma a nyárfás és energiaültetvény öntözőterületeken több ponton (I5, T1, T2, T3, J5, B2) meghaladta a 10 µg/l-es határértéket (10,5-95,1 µg/l). A tényfeltárást megelőző mérési eredmények alapján az arzén koncentráció több kútban növekvő tendenciát mutat az intenzíven öntözött területek közelében. Ez a mélységi rétegekből kitermelt ivóvíz természetes, geológiai eredetű arzén tartalmával (ami az ivóvíz használat következtében az ivóvízből keletkező szennyvízben is megjelenik), valamint az egyre növekvő intenzitású szennyvízöntözéssel van összefüggésben. A nyárfás és energiaültetvény öntözőterületek környezetében **a talajvízben megjelenő arzén szennyezés mintegy 102 ha területet érint.**

A kockázatelemzés alapján **a talajvíz arzén koncentrációjának határérték túllépése környezeti kockázatot sem az öntözésre használt, sem pedig az azokkal határolt területeken nem jelent.** A terjedés-számítás alapján a vízföldtani adottságok következtében a sekély felszínalatti vizekben megjelenő arzén hosszabb távon sem veszélyeztet egyetlen, a közelben elhelyezkedő távlati vagy működő vízbázist. Fentiek figyelembe vételével **(D) értéként a területen mért legmagasabb koncentrációnak megfelelően 95 µg/l-t javasolunk.**

A tényfeltárást során létesített feltáró fúrásokban és valamennyi meglévő monitoring kútban a **bróm és vegyületei** a 10 µg/l-es határértéknél egy nagyságrenddel magasabb (40,7-765 µg/l) koncentrációban fordultak elő. Tekintettel arra, hogy a talajvízben a teljes területen diffúz módon megtalálhatóak a bróm-vegyületek, **a szennyezettség minden irányban történő**

vertikális lehatárolása az érintett területek környezetében költséghatékony módon nem lehetséges.

Mivel a bróm-vegyületek mennyiségi meghatározása a 6/2009. (IV. 14.) KvVM–EüM–FVM rendelet előírásainak megfelelően ICP-MS módszer alapján történt, így pontosan nem állapítható meg, hogy a bróm melyik vegyületével állunk szemben. **Valószínűsíthető azonban, hogy a bróm elsősorban bromid formában van jelen.**

A tényfeltárás során megvalósított mérési eredmények alapján az ivóvíz jelentős mennyiségű (jellemzően 300-420 µg/l) bromidot tartalmaz, így a talajvízben megjelenő bromid tartalom számottevő része bizonyíthatóan a szennyvízből, illetve az ivóvízből ered.

A mennyiségi kockázatfelmérés eredményei szerint **a bromid terhelés hatására kialakuló egészségügyi kockázat minimálisnak tekinthető, ezért szennyeződéscsökkentő beavatkozásra nincs szükség. A javasolt (D) érték: 800 µg/l.**

A talajvíz **higany** tartalma több mintavételi ponton (I3, T2, J2, B1) meghaladta a szennyezettségi határértéket (1,11-2,93 µg/l; B = 1,0 µg/l).

A higanyszennyezés nem köthető a szennyvízelhelyezéshez, mivel a szennyezett talajvíztömeg topográfiai elhelyezkedése olyan, hogy a kiugróan magas koncentrációértékek nem a nyárfás és energiaültetvény alatt, hanem attól ÉK-i irányban mintegy 600 m-re helyezkednek el. A háttérterhelés jelenlétét a szennyezésterjedési modell, továbbá az a tény is megerősíti, hogy a feltárás során a szennyvízben kimutatható mennyiségű higany nem volt jelen. **A háttérterhelésre vonatkozó ismeretek hiánya miatt D érték nem határozható meg.**

A talajvíz **nikkel** koncentrációja a T3 jelű monitoring kútban kismértékben meghaladta a 20 µg/l-es határértéket. A többi mintavételi ponton a nikkel koncentráció a határértéknél lényegesen alacsonyabb volt. A tapasztalt, kis kiterjedésű **nikkelszennyezés nem jelent számottevő környezeti vagy egészségügyi kockázatot, ezért kármentesítésre nincs szükség.** A nyárfás és energiaültetvény öntözőterületek környezetében **a talajvízben megjelenő nikkel szennyezés mintegy 3,5 ha területet érint. A javasolt (D) érték: 24 µg/l.**

A tényfeltárás során megvalósított talajvíz vizsgálatok eredményei a korábban esetenként határértéket meghaladó ólom, kobalt, cink, bór és alumínium vonatkozásában nem mutattak határérték túllépést. Az összes alifás szénhidrogének (TPH) koncentrációja a tényfeltárás során nem közelítette meg a szennyezettségi határértéket.

A bizonyíthatóan a szennyvízöntözés következtében kialakult (B) szennyezettségi határértéket meghaladó talajvíz szennyezés (ammónium, foszfát, nátrium, nikkel, arzén) összesen mintegy 320 ha területet érint a 036/16 hrsz. alatti nyárfás és energiaültetvény környezetében. A lehatárolt területen kívül határérték feletti koncentrációk alakultak ki a nitrát, klorid, szulfát, higany, illetve bróm és vegyületei tekintetében. Utóbbiak esetében meghatározó, illetve a higany esetében kizárólagosnak tekinthető a háttérterhelés, ezért ezen szennyezőanyagok tekintetében a szennyezett terület minden irányban történő vertikális lehatárolása nem lehetséges.

A kockázatbecslés alapján meghatározott (D) értéket meghaladó szennyezettség összesen 310 ha területet érint.

	Szennyezettségi (B) határérték	Tényfeltárás során mért koncentráció minimuma	Tényfeltárás során mért koncentráció maximuma	Szennyezett terület nagysága (B érték alapján)	Kármentesítési (D) határérték	Szennyezett terület nagysága (D érték alapján)
Ammónium	0,50 [mg/l]	0,01 [mg/l]	89 [mg/l]	2 900 000 [m ²]	16 [mg/l]	667 500 [m ²]
Nitrát	50 [mg/l]	0,3 [mg/l]	225 [mg/l]	nem lehatárolható	90 [mg/l]	3 075 000 [m ²]
Arzén	10 [µg/l]	0,58 [µg/l]	95,1 [µg/l]	1 020 000 [m ²]	95 [µg/l]	0 [m ²]
Bróm és vegyületei	10 [µg/l]	40,7 [µg/l]	765 [µg/l]	nem lehatárolható	800 [µg/l]	0 [m ²]
Nátrium	200 [mg/l]	7,87 [mg/l]	240 [mg/l]	720 000 [m ²]	240 [mg/l]	0 [m ²]
Klorid	250 [mg/l]	9,0 [mg/l]	295 [mg/l]	nem lehatárolható	300 [mg/l]	0 [m ²]
Foszfát	0,5 [mg/l]	0,05 [mg/l]	18 [mg/l]	425 000 [m ²]	18 [mg/l]	0 [m ²]
Nikkel	20 [µg/l]	3,18 [µg/l]	24,1 [µg/l]	35 000 [m ²]	24 [µg/l]	0 [m ²]
Szulfát	250 [mg/l]	39 [mg/l]	1085 [mg/l]	nem lehatárolható	-	-
Higany	1 [µg/l]	0,01 [µg/l]	2,97 [µg/l]	nem lehatárolható	-	-

1. táblázat: Szennyezett terület fő paraméterei komponensek szerinti bontásban

Talajszennyezettségi vizsgálatok eredményei

Tekintettel arra, hogy a 2011-es talajtani állapotfelmérés, illetve a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség által 2011 júniusában indított kivizsgálás során egyetlen szennyezőanyag komponens sem haladta meg a határértéket az érintett területek egyetlen pontján sem, a tényfeltárás keretében 2 db feltáró fúrásból határoztuk meg a **talaj**-szennyezettségi jellemzőket.

Az eredmények azt mutatták, hogy - a tényfeltárást néhány hónappal megelőző vizsgálatok eredményeivel egybevetve - **a legintenzívebben öntözött területeken a talajban nem volt olyan szennyezőanyag, amely megközelítette volna a favR. 1. sz. és 3. sz. mellékleteiben meghatározott (B) szennyezettségi határértéket. Megállapítható tehát, hogy káros mértékű talajszennyezettség nem alakult ki a tényfeltárással érintett egyetlen területen sem.**

Talajvíz-szennyezettség csökkentésének lehetőségei

A feltárt talajvízszennyezés megszüntetésének és/vagy terjedésének megakadályozásának alapvető feltétele rövid és hosszú távon is a forráskontrol, azaz esetünkben a szennyvíztisztító telep megfelelő működésének biztosítása, illetve kisebb jelentőséggel a szennyvízcsatorna hálózat vízgyűjtőjét érő terhelések (ivóvízből bekerülő arzénterhelés, potenciális ipari szennyezések) csökkentése. Ezzel kapcsolatban a közeli és távoli jövőre nézve feltétlenül keresendők azok a szennyvíz-technológiai megoldások, amelyek a kibocsátásokat nagymértékben csökkenteni képesek.

Tekintettel arra, hogy a legnagyobb kockázatot jelentő ammónium és több más szennyezőanyag esetében a határérték túllépést a nyárfás és energiaültetvény túlterhelése (túl

intenzív öntözése) okozta, **feltétlenül szükséges a jelenleg alkalmazott öntözési gyakorlat felülvizsgálata és azonnali/rövidtávú optimalizálása.**

Tehát a forráskontrollt is figyelembe véve **az alábbi műszaki megoldások kínálkoznak a területre már kijutott szennyezés csökkentésére, területi terjedésének megakadályozására és lassítására:**

1. A talaj/talajvízrendszerbe került szennyezőanyagok kitermelése, és *ex-situ*, *on-site* kezelése, majd a megtisztított talajvíz visszasajtolása a talajba; vagy *in-situ* (kitermelés nélküli) talajvíz remediációs technológiák alkalmazása (jelenlegi talajvíz szennyezettség csökkentése);
2. Immobilizációs technológiák alkalmazása (a jelenlegi talajvíz szennyezettség terjedésének megakadályozása):
  - a. Stabilizációs eljárások alkalmazása:
    - i. Fizikai-kémiai módszerek;
    - ii. Kémiai módszerek;
    - iii. Biológiai módszerek;
  - b. Hidraulikus gátak alkalmazása;
3. A szennyvízöntözés optimalizálása (a legintenzívebben öntözött területek terhelésének csökkentése);
4. A szennyvíztisztító telep működésének több lépcsőben történő intenzifikációja (a további talajvízterhelés csökkentése);
5. A szennyezés folyamatos monitorozása.

Az 1. pontban említett, kitermelést alkalmazó vagy kitermelés nélküli talajvíztisztítási/remediációs technológiákat a környezeti terjedés vizsgálat és a kockázatelemzés alapján nem tartjuk indokoltnak.

A tényfeltárással érintett, illetve szennyezett területeken a legnagyobb kockázatot hordozó ammónium és nitrát szennyezés fitoremediációval (2.a iii) jelentős mértékben csökkenthető. A fitoremediáció, mint aktív kármentesítési beavatkozás **feltételei** - megfelelően alacsony terhelés esetén - a jelenlegi öntözőterületeken adottak.

A fitoremediáció a 3. pontban említett, szennyvízöntözés optimalizálásával együttesen lehet csak hatékony. Esetünkben az utóbbi években legintenzívebben öntözött nyárfás és energiaültetvény öntözőterületeken a szennyvíz öntözését azonnal (6 hónapon belül) a minimumra kell csökkenteni, a taksonyi szántóterületek újbóli öntözésének megkezdése mellett. Amennyiben a jelenleg legintenzívebben öntözött területeken a szennyezőanyag terhelést olyan mértékűre csökkentjük, amit a környezet kezelni képes, akkor a jelenlegi ammóniumszennyezés mértéke fokozatosan csökkenni fog (elsősorban a növényi ammónium felvétel következtében). Tekintettel arra, hogy a szántóterületek öntözése csak vegetációs periódusban engedélyezett, leghamarabb 2012 áprilisában történhet meg a dunavarsányi öntözőterületek terhelésének jelentősebb csökkentése. A jelenlegi ammóniumszennyezés csökkentését a nyárfás és energiaültetvény öntözőterületek rekultivációja (elsősorban a **kipusztult faállomány újratelepitése**), illetve az öntözőterület közvetlen közelében (a 036/16 hrsz. alatti területen) megvalósított fatelepítés segítheti elő. Figyelembe véve azt, hogy a szántóföldi öntözőterületeken maximum 448 000 m³/év mennyiségű szennyvíz helyezhető

el, szükséges a jelenlegi öntözőterületek rövidtávú (1-2 éven belüli) bővítése, azaz pl. az erre kijelölt területen (032/22 hrsz.) nyárfás vagy energiaerdő telepítése.

A talajvíz jelenlegi nitrát tartalmának növekedését elkerülendő, a szántóföldi öntözőterületek jelenleginél nagyobb mértékű öntözésével párhuzamosan, rövidtávon (1-2 éven belül) javasolt a taksonyi öntözőterület egy részének fásítása.

Hidraulikus gátak alkalmazását (2.b) jelenleg nem tartjuk szükségesnek, azonban a tényfeltárással érintett területek tágabb környezetének (elsősorban az egészségügyi és környezeti kockázat szempontjából érzékeny területek) folyamatos monitorozása alapján nyert eredményektől függően a jövőben nem zárható ki ezen kármentesítési technológia szükségessége.

Egyéb immobilizációs technológia alkalmazása nem indokolt.

A **szennyvíztisztító telep működésének intenzifikálása (4)** nem tekinthető szoros értelemben kármentesítési technológiának, azonban a további talajvízterhelés csökkentése rövid és hosszú távon is **feltétele az előbbieken bemutatott műszaki beavatkozások** (fitoremediáció és a szennyvízöntözés optimalizálása) **megfelelő hatékonyságának,** azaz a jelenlegi talajvíz-szennyezettség csökkentésének.

A szennyvíztisztító telep szennyezőanyag eltávolítási hatékonysága több lépcsőben növelhető.

Azonnali feladatként (6 hónapon belül) jelentkezik a szennyvíztisztító telepen jelenleg rendelkezésre álló **műszaki berendezések rekonstrukciója.**

1 éven belül megvalósítandó a szennyvíztisztító telep jelenlegi működésének részletes felülvizsgálata és **technológiai értékelése** (környezeti teljesítményértékelés), mely alapján a meglévő technológia költséghatékonyan intenzifikálható a **hatékony nitrifikáció** biztosítása érdekében. A **rövidtávon (1-2 éven belül)** megvalósítandó intenzifikáció célja a környezetvédelmi engedélyben előírt ammónium koncentráció elérése.

Az értékelés során meg kell vizsgálni, hogy a fentiekben leírt, optimalizált szennyvízöntözés következtében részben regenerálódó környezet (talaj/talajvíz rendszer) milyen ammóniumterhelést képes elviselni, és ez alapján meg kell határozni a szennyvíztisztító telepre javasolható ammónium-kibocsátási határértéket. Hasonlóan vizsgálni szükséges, hogy a talajvíz nitrát szennyezésének alakulása függvényében milyen nitrát (összes nitrogén) határértékek betartása szükséges a környezeti és egészségügyi kockázatok kívánt szintű csökkentése érdekében.

Középtávon (3-5 éven belül) szükséges a szennyvíztisztító telepen a **denitrifikáció megvalósítása,** azaz a telep összes nitrogén kibocsátásának a környezetvédelmi engedélyben előírt szintre való csökkentése.

Az **5. pontban feltüntetettek szerint a szennyezés folyamatos monitorozása** és esetleges elmozdulásának, terjedésének megfigyelése **szükséges** (miközben a kibocsátási pontokon mindent megteszünk a terhelések csökkentésére).

Javasolt műszaki beavatkozások

Fentiek alapján **az alábbi műszaki beavatkozásokat és intézkedéseket javasoljuk:**

- **Fitoremediáció és a szennyvízöntözés optimalizálása:**
  - A teljes öntözőrendszer műszaki állapotának felülvizsgálata és rekonstrukciója;
  - A taksonyi szántóterület újbóli öntözése, jogi státuszának (kisajátítás) öntözési szempontból biztossá tétele;
  - A nyárfás és energiaültetvény öntözőterület terhelésének minimalizálása, a terület pihentetése (az új öntözőterületek kialakításáig csak a taksonyi öntözés idején valósítható meg);
  - A nyárfás és energiaültetvény öntözőterületek rehabilitációja (fateleptetés, talajlazítás, árokrendszer, csőhálózat felülvizsgálata és felújítása, területrendezés stb.);
  - Fateleptetés a 016/36 hrsz. alatti területen (a nem öntözött részeken);
  - Fateleptetés a taksonyi szántóföldi öntözőterületek egy részén;
  - A taksonyi szántóföldi öntözőterületek használatával folyamatos egyeztetés a trágyázást és az öntözést illetően;
  - A 032/22 hrsz.-ú területen nyárfás vagy energiaerdő öntözőterület kialakítása;
  - További öntözőterületek bevonása;
  - Meliorációs technológiák kidolgozása és alkalmazása;
- **A szennyvíztisztító telep intenzifikálása:**
  - A szennyvíztisztító telepen jelenleg rendelkezésre álló műszaki berendezések rekonstrukciója;
  - A szennyvíztisztító telep jelenlegi működésének részletes felülvizsgálata, technológiai értékelése (környezeti teljesítményértékelés);
  - Technológia-fejlesztési alternatívák kidolgozása;
  - Nitrifikáció megvalósítása;
  - Denitrifikáció megvalósítása;
- **Forráskontrol a csatornahálózat vízgyűjtőjén:**
  - Ipari bebocsátások vizsgálata – terhelések csökkentése;
  - Arzenmentesítési technológia kiépítése az ivóvízminőség-javító program (KEOP) keretében;
- **Monitoring és tájékoztatás:**
  - A jelenlegi talaj- és talajvíz monitoring terv felülvizsgálata;
  - Új monitoring kutak telepítése az öntözésre használt területek tágabb környezetében;
  - Monitoring hálózat üzemeltetése (rendszeres talaj- és talajvíz mintavétel és analitika)
  - Éves értékelő jelentés készítése az elvégzett intézkedések/beavatkozások és a monitoring eredmények bemutatásával;
  - A monitoring eredmények alapján a lakosság tájékoztatása a talajvízhasználat kockázatairól.

A tényfeltárás eredményei alapján a környezeti és közegészségügyi kockázatok elfogadható szinten tartása csak a javasolt műszaki beavatkozások és intézkedések megvalósítása esetén várható.

A kármentesítés felelőse, kötelezettje

A kármentesítés első szakaszának, azaz a KTVF:24637-17/2011 számú határozattal elrendelt tényfeltárás finanszírozói a tényfeltárással egyetemlegesen kötelezett DTV Zrt. és Tiszta Víz Kft.

A kármentesítés felelőse, kötelezettje, illetve esetleges további szakaszainak finanszírozója jelen tényfeltárási záródokumentáció értékelésétől, továbbá a Felügyelőség megállapításaitól és a Felügyelőség által elrendelésre kerülő további intézkedésektől függ.

Budapest, 2011. október 25.

Dr. Fleit Ernő
Ügyvezető
INNO-WATER
Kutató és Környezetvédelmi Szolgáltató Kft.